

Semeniška knjižnica

✍ Janko Jarc

Kaj se skriva v hiši številka 203, se v eni od svojih izvirnih pesmi sprašuje Fran Milčinski Ježek. Na to vprašanje sem se mnogokrat spomnil, ko sem po raznih opravkih hitel mimo hiše na Dolničarjevi 4 v Ljubljani, katere vhod krasita dva giganta.

Ze dolgo poznam eno od mnogih znamenitosti te hiše, pa se mi je zdela sama po sebi razumljiva, dokler me ni presenetila kolegica v nekdanji službi. Razred srednješolcev je namreč peljala na ogled Semeniške knjižnice in se vrnila vsa navdušena.

Pred kratkim smo bili po maši, ki jo je Društvo katoliških pedagogov Slovenije pripravilo v stolnici, povabljeni na ogled prav te knjižnice. Kar veliko se nas je odzvalo. Sprejel nas je rektor bogoslovnega semenišča, dr. Franci Šuštar, ter nas popeljal po nekaj stopnicah in hodniku pred mogočna vrata Semeniške knjižnice. V te prostore je svoj pečat vtisnil arhitekt Tone Bitenc. Vhod in prvi pogled na knjižnico je večino prijetno presenetil. Verjetno so pričakovali sive stene in puste založene police, zagledali pa so mogočen, urejen prostor, ki obiskovalca prevzame s svojo skladnostjo, umirjenostjo in harmonijo. Prvi vtis je postopoma dopolnjeval še dr. Šuštar, ki nas je s svojo razlago popeljal v svet

Zamisel, da bi v Ljubljani ustanovili oziroma zgradili prvo javno znanstveno knjižnico, se je porodila v glavah treh tedaj vplivnih mož. Zavedali so se, da se človeška spoznanja ohranjajo s pomočjo zapisa, kar so kot osnovni namen navedli tudi v ustanovni listini. Trije člani Akademije operozov (učenih mož) – škof Žiga Krištof Herberstein, stolni prošt Janez Krstnik Prešeren in stolni dekan Janez Anton Dolničar – so želeli svoje bogate knjižnice zapustiti Ljubljančanom. Glavni pobudnik je bil predsednik Akademije ter doktor civilnega in cerkvenega prava Janez Krstnik Prešeren, ki je pred prihodom v Ljubljano bival v Salzburgu in je tam spoznal škofijsko knjižnico. Njegov brat Janez Gregor, ki je bil tudi član Akademije, je v svojih zapisih zapustil podatke o nastajanju knjižnice. Član Akademije je bil tudi svetovno znani zdravnik Marko Gerbec, ki je že tedaj opozarjal na vzroke kužnih bolezni, na povabilo ustanoviteljev pa je knjižnici zapustil svoje medicinske knjige in tako kakor ostali donatorji za daljši čas obogatil slovenski prostor.

Načrt za stavbo semenišča, katere del je tudi Semeniška knjižnica, je naredil italijanski arhitekt Carlo Martinuzzi. Graditi so jo začeli po letu 1708, ko so dokončali stolno cerkev. Kdaj točno je bila zgradba dograjena, ni znano, ve pa se, da je leta 1721 obok v dvorani knjižnice poslikal na svež omet Giulio Quaglio, leta 1725 pa je po vsej verjetnosti mojster Jožef Wergant naredil omare iz hrastovega lesa, oblikovane po vzoru baročnih samostanskih in grajskih knjižnic.

Kot smo že opazili, deluje knjižnica zelo enovito in skladno, k čemur zagotovo največ prispeva mojstrska poslikava. Osrednji strop ali obok zavzema odprto nebo, na oblakih pa sedijo alegorične podobe modrosti in

Semeniška knjižnica, foto: Albert Bačar

Še bolj pa so me presenetili dijakinje in dijaki, ki večino organiziranih stvari sprejemajo kot odvečne in nepomembne, tokrat pa sta jih kratka ekskurzija in razlaga dr. Smolika navdušili.

knjig, umetnosti, kulture in zgodovine. Naj na kratko povzamem njegovo razlago, sem pa tja pa sem moral za ta zapis še malo pobrskati po knjižici Marijana Smolika *Semeniška knjižnica*.

božje kreposti: vera, upanje in ljubezen. Modrost predstavlja žena z belo kroglo in palmovo vejo, vero žena s križem in kelihom, upanje žena s sidrom, ljubezen pa žena s plamenom na glavi in otrokom v naročju. Angeli kažejo na odprto knjigo z edinim napisom na vsej poslikavi. V latinščini je napisano: "Ljubi Gospoda, svojega Boga, in svojega bližnjega." S tem je hotel slikar povedati, naj vsa modrost, ki je shranjena v teh knjigah, poživi ljubezen do Boga in preko njega do vseh ljudi.

Osrednjo skupino obdajajo štirje latinski cerkveni očetje: papež Gregor Veliki, sv. Hieronim, sv. Ambrož in sv. Avguštín, pod to osrednjo skupino pa na oblakih sedijo štirje srednjeveški cerkveni pisatelji: sv. Tomaž Akvinski, sv. Bonaventura, sv. Karel Boromejski in sv. Frančišek Saleški. Na štirih vogalih oboka so kot doprsni kipi upodobljeni antični filozofi in pisatelji. Predstavljali naj bi takratne štiri univerzitetne znanosti: teologijo, filozofijo, medicino in pravo. Med njimi so naslikani še starozavezni preroki ali morda evangelisti. Med vse te resne osebe je slikar naslikal živahne otroške podobe.

Naslikal pa je tudi pet oken, verjetno v želji, da bi tako ustvaril vtis samostojnosti zgradbe, čeprav je v rešnici del semenišča. To željo je čutili že ob vhodu, saj so mogočna lesena vrata z železnim okovjem nasajena na kamnit podboj, kamnit pa je tudi prag, kot je to običajno pri vhodih v samostojne stavbe.

Doslej fresk ni bilo treba obnavljati, predvsem zato, ker prostora niso nikoli ogrevali niti se ni uporabljalo sveč za razsvetljavo. Študiral se je lahko namreč samo ob dnevni svetlobi, v prostorih pa se ni nikoli zadrževalo večje število ljudi. Nekaj manjših popravkov je bilo potrebnih le zaradi poškodb po znanem ljubljanskem potresu leta 1895.

Naslednji, ki je prostoru vdihnil svoj pečat, je bil mizar rezbar. Na rezbariji nad vhodom sta izrezljana letnica 1725 in podpis Jos. Wer. Po vsej verjetnosti gre za Jožefa Werganta, očeta baročnega slikarja Fortunata Berganta. Ves prostor je

mojster razdelil na toliko oddelkov, kolikor je črk v latinski abecedi, kar je knjižničarjem omogočalo lažje razporejanje knjig. Oddelke med seboj ločijo navidezni stebri, za katerimi je tudi prostor za knjige, spodnji del omar pa je zaprt z vratci, ki se lahko uporabljajo kot nasloni, za njimi pa so skrite police, ki se prav tako uporabljajo za shrambo knjig. V bližini edinega okna v pritličju je mojster

skril ozko stopnišče, po njem se lahko povzpemo na galerijo, na kateri se hranijo manjše knjige.

Osrednji prostor knjižnice zapolnjuje velika miza, ki jo obkrožajo masivne klopi. Samo tu so lahko obiskovalci brali knjige, saj izposoja knjig na dom ni bila dovoljena. Na sredini mize sedaj stojijo dva stara globusa, narejena leta 1600, in dve manjši krogli iz leta 1700.

V knjižnici hranijo knjige, napisane v različnih jezikih. Največ je seveda latinskih, grških in nemških knjig, nobena pa ni napisana v angleščini. Slovenske knjige so od sredine 19. stoletja naprej zbirali in shranjevali bogoslovci, zbirali pa so tudi knjige v drugih slovanskih jezikih.

Celotna Semeniška knjižnica ima danes okoli 70.000 knjig, od tega jih je v baročni dvorani shranjenih okoli 7.000, med njimi je več kot 30 inkunabul. Za obiskovalce so zanimive predvsem trdo vezane knjige s koralnimi notami iz 18. stoletja, ki so jih upora-

bljali v stolnici, sedaj pa obiskovalcem pripovedujejo o tem, kako velike in trpežne (pa tudi težke) knjige so nekoč tiskali in vezali.

Sprva knjižnica ni bila razsvetljena, sedanjih pet svetilk pa uporabljajo le za osvetlitev stropne freske in ob občasnih razstavah.

Tako kot je nas, verjetno tudi vsakega obiskovalca prevzameta skladnost in lepota tega prostora. Tu se v nepre-

cenljiv baročni biser zlijejo arhitektura, slikarstvo in notranja oprema. Če pa k temu dodamo še plemenito željo ustanoviteljev, ki so hoteli bodočim rodovom posredovati svoje knjižno bogastvo, ki je bilo njim samim tako dragoceno, potem je ta občutek še močnejši. Svojemu narodu so želeli pomagati do spoznanj in vedenj, ki so zapisana v teh knjigah. Tako so se ohranila teološka spoznanja, filozofska razmišljanja, védenja o medicini, pravni napotki in še marsikaj. Resnično smo lahko zelo ponosni, da imamo tako veličastno predhodnico današnjega NUK-a.

Svoje vtise smo dopolnili še z ogledom semeniške kapele, ki ji je svoj pečat vtisnil slikar Stane Kregar. Na koncu je naš prijazen gostitelj dr. Franci Šuštar povabil vse, tako naključne obiskovalce kakor tudi šolske skupine, da se seznanijo z našim knjižnim bogastvom in dodajo k doživljanju baročne Ljubljane tudi ta enkratni biser, ki ga mnogi žal še ne poznajo. ■